

Lys Sint
Mourel en
andere
Tilburgse
schatten

LYS SINT MOUREL EN
ANDERE TILBURGSE
SCHATTEN

Tilburg in het werk van enkele
schrijvers

Samenstelling Marcel C.A. van der Heijden

1994

LYS SINT MOUREL
Franciscus Lievens Kersteman

*H*et verhaal dat hieronder volgt, speelt niet in Tilburg, maar zit er toch met een - toegegeven: dun - draadje aan vast. De schrijver laat de belevenissen van de heldin beginnen in een Tilburgse herberg. De historie is te vinden in een Aangangzel achterin het boek dat, in tweede druk, in 1763 verscheen over de Zeldzaame Levens-gevallen van J.C.Wyerman, Op de Voor-Poorte van den Hove van Holland in 's Gravenhage Overleeden; Behelzende, Zyne weergalooze en voortreffelyke Geleerdheid. Zyne wonderbaarlyke Ontmoetingen en wetenswaardige Omzwervingen door veele Landen. Zyne doorsleepene en klugtige Minnaryen. Deze Jacob Campo Weyerman, schilder, schrijver, dokter, journalist, avonturier en chanteur, genoot zijn laatste jaren gastvrijheid in de Gevangenpoort in Den Haag, waarin hij in 1747 ook stierf. Lys Sint Mourel was zijn moeder. Ook over haar was wel wat meer te vertellen dan in de "korte en oppervlakkige Schets" binnen het levensverhaal van Weyerman mogelijk was. Vandaar het aangangzel. De schrijver liet zijn boek anoniem verschijnen, maar zijn naam was niet lang een geheim. Het was Franciscus Lievens Kersteman. Deze Hagenaar leidde een leven dat in enkele opzichten veel leek op dat van Weyerman. Hij was van vele markten thuis, als militair, jurist, leraar en schrijver. Ook hij kwam hardhandig met de justitie in aanraking. En ook hij voerde een vlotte journalistieke pen, soms wel wat slordig, zoals ook zijn leven dat was. Hij schreef om den brode, en het was voor hem dus belangrijk dat een publikatie "een fraaie stuiver gelds in den zak bragt", zoals hij het zelf uitdrukte. Als de waarheid niet fraai genoeg was, vulde hij die rijkelijk aan met zijn levendige fantasie.

Van onze Lys staat vast dat ze Elisabeth Sommerel heette, van Schotse afkomst was, in 1676 in Den Bosch woonde en er trouwde met de beroepsmilitair Hendrick Weyerman. Deze Weyerman volgde ze toen hij deel nam aan een beleg van Charleroi. Daar schonk ze hem in 1677 een zoon: Jacob (Campo) Weyerman. Vanaf 1680 woonde ze in Breda. Dit is dan ongeveer alles wat we van haar zeker weten. Bij Kersteman is ze een vermoedelijke Française, voor wie de Republiek der Verenigde Nederlanden een tweede vaderland was. Hij maakte van

haar een 'meisje loos', dat als travestiet in militaire dienst trad. Zulke gevallen kwamen nogal eens voor. Historisch onderzoek bracht er tot nu toe in de periode 1550 - 1839 ruim honderd aan het licht. Ze vormden een populair onderwerp van liederen en boeken. Eén zo'n boek was van de hand van dezelfde Kersteman: De Bredasche Heldinne (1751). Deze zou haar ware sekse zelfs binnen een huwelijk enkele jaren geheim hebben weten te houden. Bij ontdekking zwaaide er meestal een proces en veroordeling, iets wat Lys bespaard bleef, blijkbaar door de hoge bescherming van stadhouder-koning Willem III.

Lys nam in de Zuidelijke Nederlanden, in Spaans Brabant, dienst bij zekere Campo Plantines, die zijn militaire carrière begonnen was als geweerdruager ("snaphaandrager"), maar het had gebracht tot kapitein van een min of meer zelfstandig optredende eenheid ("Vry-Compagnie"). Hij zag ook voor de flinke en frisse 'jongeman', die zich nu Tobias Morello noemde, een goede toekomst weggelegd als officier-vrijbouter ("partyganger"). Hij had veel met haar op en nam haar zelfs mee naar Madrid, toen hij daar manschappen moest gaan werven. Hier raakte ze in moeilijkheden door twee "pluggen", hoerenjagers of gewoon boeven. Vervolgens werd de eenheid van Campo Plantines door zijn regering naar de Republiek gestuurd, om Willem III te helpen in de oorlog tegen Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen. Deze vier hadden immers in 1672 met vereende krachten de Republiek besprongen. De hulptroepen kregen geen soldij, maar moesten door "Contributie" te heffen ter plaatse waar ze strijd voerden aan de kost zien te komen. Lys onderscheidde zich door wat de een heldhaftigheid, de ander onbesuisdheid pleegt te noemen. Ze werd tenslotte in de borst gewond, en wat er toen gebeurde laat zich raden.

Indien de vermaardheid van Jacob Campo Werman boven gemeen was, gelyk niemand die zyn Levensloop weet, ontkennen zal; zoo behoeft nogtans die van *Lys Sint Mourel* zyn Moeder daar geenzints voor te wyken: De eene geraakte berucht door zyn door-slepenheid, en vernuft, de andere door haare onverzaagtheid, en

Mannelyke inborst. Wy hebben aangaande het Character, en zommige byzonderheden van dezen Wereld beroemde Vrouw in de Historie van *Campo* een korte en oppervlakkige Schets gegeven, welke verdient door een breedvoerige en volledige Beschryving van haare Heldendaden opgeheldert te worden.

Meer Vrouwen hebben in Mansgewaad fortuin in den Oorlog gezogt, en roemruchtige blyken van haare kloekhartigheid in bloedige Velt- en Zee Slagen gegeven maar de gedenkwaardige Krygsbedryven van *Lys Sint Mourel* overtreft al het geene die van de Vrouwelyke kunne voor, en na haar tyd in het beroep van den Wapenhandel verricht hebben, en byaldien men aan onwraakbaare verhalen, en geschiedkundige overblyfzelen Geloof kan slaan, zoo zyn haare verwonderlyke Oorlogsdaden in de voorgaande Eeuw bedreven van dat gelukkig gevolg geweest, dat zy van *Prins Willem de Derde* Koning van *Engeland* een Jaarlyksche Wedde tot haar onderhoud gedurende haar Leven bekwam.

Het is gansch onzeker van wien deeze Heldinne haare geboorte ontleent. Men beweert aan de eene zyde dat haare Ouderen voorheen welgestelde Burgeren van *Vrankryk* waren, dewelke ter zaake van Geloofsvervolgingen van daar verdreeven, zig vervolgens in den schoot van deze vrye en onafhankelyke Staat geworpen hadden. Aan de andere kant word'er schoon met geen meerder grond gezegt, dat de Vader van *Lys Sint Mourel* om zekere geheime redenen vlugten moest, en zig met zyne Vrouw, en Kinderen hier te Lande kwam neer zetten. Ondertusschen is 't een bekende zaak, dat onze vermaarde Partygangster ergens in een Dorp in de Meyerye van 's *Hertogenbosch* gebooren, en aldaar tot haar vyftiende Jaar opgevoet wierd, wanneer haare Ouders gestorven zynde, zy vervolgens haar als Dienstmaagd in een Herberg kwam te verhuuren te *Eyndhoven*, of na het algemeen gevoelen te *Tilburg*, welke verschillentheid van plaats juist niets tot de zaak doet. Zy zag 'er na men wil in dien Ouderdom niet onbevallig uit, en wierd door voorname Liefhebbers van de rokken voor welgemaakt versleeten. Een Meisje van een zodanig voordelig gelaat heeft in een plaats

alwaar alle Vreemdelingen, en Reyzigers den vrye toegang hadde, zeer veel werk om haare Eerbaarheid zomtyds te bewaaren, ook moest zy inderdaad veele aanvallen uitstaan van een menigte Passagieren welke dagelyks in die Herberg kwamen logeeren. Men heeft doorgaans slegte gedagten van de kuisheid van zommige Herbergmeiden; dog het bleek Zonneklaar dat *Lys Sint Mourel* kloekmoedig wederstond de stormen die op haar Eer gedaan wierden. Het verhaal van een gedenkwaardige ontmoeting van die natuur, die hier onmiddelyk volgen zal, is bekwaam zulks nader te bekragtigen. Op een avond kwam 'er in de *Gekroonde Zwaan* alwaar zy als Dienstmaagd woonde, een Fransch koopman zyn intrek neemen, die voorgaf na zyn Vaderland te keeren: Hy hoorde toevallig de naam van onze Heldin, en het scheen dat zyne nieuwsgierigheid daar door opgewekt wierd, *het geslagt van SAINT MOUREL. by verkorting SINT MOUREL. genoemd, is zeer na vermaagschapt aan het myne zci den Koopman tot haar, Ik geloof zoo ik my niet vergis dat wy elkander in den bloede bestaan ----- kom Myn Lieve Leysje, (vervolgde hy) Gaa met my na Vrankryk, Gy zult 'er u fortuin beeter maaken dan in Holland: Lys Sint Mourel* hoe Jong ook, begreep dat zy kwalyk doen zou van derwaards te gaan; zy bedankte den Fransman hartelyk voor zyne aanbieding, zeggende dat zy haar Vader zulke slegte dingen van dat Land had hooren vertellen die haar de lust benam om zig ooit daar heenen te begeeven. De Koopman om zyn oogmerk te bedekken hield niet verder op dien voorslag aan, maar onderstond vervolgens eenige onbetamelyke vrypostigheeden met onze Heldin te gebruiken, welke haar zodanig vergramde, dat ze hem een goede klap om de Ooren gaf, waar door zyn Hoed en Paruyk in 't vuur viel, en voor een gedeelte verbrande: Ondertusschen naakte de tyd dat men zig te bed moest begeeven, *Lys Sint Mourel* gewoon zorgeloos te slaapen, ontwaakte midden in de Nacht door het geweld van een Manspersoon die haar scheen te willen verkragten, zy geraakte heevig met hem aan het worstelen, en zou gewis om hulp geroepen hebben, maar het schreeuwen was haar belet door een Syde Bal die men haar in de Mond gestopt had. Een

blanke Deegen die zy door het Maanlicht zag blinken, verschrikte haar nog meer dan de gewelddadigheid die zy onder ging, zy kon zoo draa zy volkoomen tot het gebruik van haare sinnen geraakte de stem van den ondeugende Fransman, en terwyl deeze haar onophoudelyk bedreigde haar met den Deegen te Doorsteeken, ingeval zy hem niet voldeet, bediende zy zig van een List die zeer wel uitviel, zy geliet haar, van hem te zullen voldoen, en gaf door eenige verstaanbare teekenen niet onduister te kennen, dat zy bang voor de Deegen was, en dat zy wenschte dat men de Syde Bal uit haar Mond nam. De Koopman geen erg van haare Loosheid op vattende, nog voorziende hoe duur hem zyn Eerloos bedrijf betaald zou worden gesteld, maakte geene zwaarigheid om haare verlangen in beide deeze opzigten te gemoed te komen. Onmiddelyk na dit geschiet was, begon de kloekmoedige *Lys* op middelen van wraak bedagt te zyn, zy ontrukte schielyk en verwoed de Deegen uit de handen van den Fransman, trok dezelve uit de scheede, en bragt hem met een verbaasde gezwintheid een gevaarlyke wonde in de onderbuyk toe. Het ysselyk getier van den schelmsche Geweldenaar maakte het gansche Huisgezin wel haast in Alarm, men hoorde van alle kanten *Moord* en *Brand* roepen, al het Volk van de Herberg kwamen tot ontzet toeschieten, inmiddels dat *Lys Sint Mourel* op de raad van de Waard half gekleed de vlucht nam, zwerfende als een wanhoopend Mensch den gansche Nacht langs den weg, zonder te onderzoeken hoe de zaak afliep. Men heeft gemeent dat de koopman van zyne wond genas, en eenige weeken daar na weder na *Vrankryk* keerde, hoewel andere voorgeeven, dat hy kort daar op Overleden zynde, vervolgens zonder veel gerucht in stilte aldaar begraaven wierd.

De vluchtende Maagd bevond zig in een verschrikkelyke benaauwtheid, niet weetende waar zy belanden zou, want behalven dat zy van geen genoegzaam geld en kleederen voorzien was, om lang te kunnen zwerfen, zoo verbeelde zy haar onophoudelyk, dat de Gerechtsdienaren haar op de hielen zaten, om haar wegens de gepleegde Manslag in de gevangenis te werpen; zodanig knaagt het gewisse over een misdryf hoe onschuldig de Oorzaak ook is! Ten

laasten kwam *Lys Sint Mourel* by het aanbreeken van den Morgenstond voorby een Boere huis alwaar zy binnen trad, en alles in een groote verslagentheid vond over het Sterfgeval van de eenige Zoon van den Huize, een Jongeling die den Ouderdom van Vyftien Jaren eerst bereykt had. Dit voorval geleek haar gunstig ter volvoering van haar Oogmerk om in Mansgewaad buiten 's Lands te gaan, zy kocht zonder beraad van de Boerin, de werk kleederen van haar gestorve Zoon voor de geringe prys van een Ryksdaalder, vervolgens verwisselde zy onderweegen van gewaad, verkocht by aankomst in den *Bosch* haar Vrouwelyke Equipage, en behield nog een halve Ducaat Reisgeld, met welke zy haar te voet na *Braband* begaf, en aldaar als *Tamboer* dienst nam, onder een Compagnie Spaansche Fusiliers, 't welk te *Dendermonde* Guarnizoen hield, en door den Kapitein *Plantines* wierd geboden.

De Tamboers Monteering die ongemeen kostelyk by de Spaansche Troupen is, stond onze Oorlogs-heldin wonder fraay, zy verbeelden wegens haare kloekte, en welgemaaktheid een der schoonste Mans persoonen die men zien kon. Zy had zig by haare aanneeming in den Krygsdienst *Tobias Morello* laten noemen, haare gediensstigheid, ordentelyk gedrag, en onbegrypelyke dappere gedragingen in verscheiden gevaarlyke omstandigheden betoont, bragten onbedenkelyk veel toe, om haar by den Spaanschen Hopman *Campo Plantines* (na welke haar Zoon naderhand genoemd wierd) aangenaam te maken: Hy scheen inderdaat meer werk van zyn Jonge Tamboer te maaken dan van het overige Volk van zyn Compagnie, over welke uitstekende blyken van Vriendschap zommige van haare Makkers ook naiverig wierden; in dier voegen dat de vermomde en gewaande *Tobias* in den beginne daar over veelyds in twist geraakte, en tegen den een of ander met den Degen slaan moest, telkens met dusdanige gelukkige uytslagen voor haar persoon, dat zy veel roem, en ontzag in de Compagnie verworf, en na verloop van twee Jaren tot Soldaat in dezelve aangenoomen wierd, als wanneer den Kapitein *Plantines* haar vervolgens meede na *Spanje* nam om Volk te werven, dog eer zy daar kwamen, gebeurde

de zogenoemde *Tobias Morello* in de Bezetting van *Dendermonde* iets raars, 't welk verdient aangeteekend te worden.

· *Plantines* die na den Aart van een Krygsman een Beminnaar van schoone Vrouwen, en der Galantery was, had geduurende zyn verblyf te *Dendermonde* een Jonge Juffer gezaamert, die hy besloot zoo lang te beminnen als hy daar bleef;

Kersteman vond het nodig in een voetnoot bij Beminnaar wat eruditie tentoon te spreiden: Men zou hier kunnen tegenwerpen, dat alle Krygsluiden juist geen Beminnaren der Vrouwen, nog van de Galantery zyn, en men zoude een voorbeeld van de Aloutheid kunnen aanhalen in het Geval van Scipio den Afrikaan met een Vorstelyke Slavinne te Capua, dog zulks zou niets bewyzen, om dat men in 't algemeen zeggen kan, dat 'er hedendaags weinig diergelyke kuysche Scipios meer gevonden worden. Van de Romeinse veldheer Scipio Africanus werd gezegd, dat hij eens een bij hem gebrachte beeldschone prinses, die bij de inname van een stad was 'buitgemaakt', meteen terug liet gaan naar haar verloofde.

op een avond zond hy de Jonge *Tobias* met een gezeegelt Briefje na haar toe, om haar van zyn komst te verwittigen, de Jonge Dame zat in een zeer bekoorlyk Nachtgewaad haar Galant op te wagten, maar zoo draa zy *Tobias* zag, verbloosde zy, nimmer zeide zy, had zy zulk een welgemaakt Jongeling aanschouwt, de driften der verliefde Vrouwen zyn die der hollende Paarden gelyk! Op het gezicht van die schoone *Adonis* kon zy onmogelyk haare verlangen ontveinzen, om eens een sprong in de Renbaan der Liefde met hem te doen, haare openhartigheid ging zelve zoo verre, dat zy de kamerdeur sloot, en aan de gewaande Jongeling vroeg, of hy zwygen kon, deeze geen kans ziende om haare begeerte op te volgen, en bedugt van door dit toeval ontdekt te zullen worden, sprong van angst uit een Venster dat op de straat uitkwam. In het springen had den Vrouwe-lyke Soldaat by ongeluk gestruykeld, *Plantines* die het merkte vroeg 'er de reden van? *Ik ben over de Eerlykheid van u Minnares gestruy-*

keld Myn Heer, zeide Tobias, en zou haast myn Been gebroken hebben! De Kapitein die de Boertery van zyn oppasser begreep, gaf nog dien zelve avond 't paspoord aan zyne ontrouwe Zielsvoogdes, en vertrok kort daarna, na *Spanje*, verzeld van *Lys Sint Mourel* die blyde was van *Braband* te verlaten, in aanmerking van 't geen 'er twee Jaren herwaards in de Nabuurige Lantstreek tusschen haar, en de Franse Koopman voorviel, en waar van zy zedert altyd de herdenking schroomde.

Den Oorlog die op handen was, verblyde de Staatsmannen, en deede de Krygsluiden bevordering hoope. By aankomst van *Campo Plantines* te *Madrit*, was hy onder het getal der geene dewelke in aanmerking kwamen, men kon de verdiensten en de bequaamheid van een Man die zig alreede in onderneemingen van belang noodzakelyk voor de Kroon gemaakt had. De operatien te Velde is gewis het waare Element der Oorlogs-mannen die roem en fortuin beoogen. *Plantines* wierd door den Koning tot *Lt. Collonel* verkoozen van een Corps ligte Troupen, 't welk het volgende Jaar onder zyne aanvoering dienen zou; *Lys Sint Mourel* van een blakende iever ontsteeken om haare Heldenmoet voor den Vyand te doen blyken, te meer, nademaal dat tot verdediging van haar tweede Vaderland stond te geschieden, was verheugt van den Veldtocht te zullen bywoonen. Op een morgen dat zy haar alleen met den Collonel haar Meester in 't vertrek bevond, gebood hy haar de deur te sluiten, *Hoor MORELO* zeide hy, *Ik bemerk dat gy een Jongman van goede verwagting zyt, ik maak u Sergeant onder myne Vry Compagnie, doet u plicht als een braaf Soldaat, gy kund t'eeniger tyd nog een groot Partyganger worden, want in den kleine Oorlog is 't meeste fortuin te behalen, ik zelve ben ook eerst een Snaphaandrager geweest eer ik zoo ver geklommen ben.* Eene zoo onverwagte verhooging tot het Onderofficierschap en de hartelyke geneegentheid waar meede *Plantines* haar deeze weldaad bewees, verrukte onze Heldin dermaten, dat ze hem van blydschap om den hals vloog, en hem vervolgens de verzeekering gaf dat het haar aan geen moed ontbreken zou, om in de aanstaande Veldtocht wonderen te bedryven.

Ondertusschen verbleeven *zy* beide nog eenige Maanden in *Spanje*, eer den Collonel *Campo Plantines* na het Leger vertrok, in welke tyd de Vrouwelyke Sergeant haar meeste tyd besteede om de aangeleegenste fraayheeden van *Madrit* te gaan bezien. Eenmaal by gelegenheid van een diergelyke opneeming op de groote Pleynen van het *Buon Retiro* een openbaare wandelplaats te *Madrit* wandelende, wierd *zy* door een Juffertje na de Moode welke daar op de Vreemdelingen en goet avontuur loeren, aangeklampt; men verzogt haar na een zeeker Huys Spaansche Sec te gaan drinken, *Lys Sint Mourel* gekleed in haar nieuw Sergeants gewaad, besloot zig ten kosten van deeze Venus-Nimph te vermaken; dog *zy* vond haar wakker bedrogen toen men haar op een slegte Solder bragt, alwaar twee gewapende pluggen of zo genoemde *Bravoo's* haar met de Ponjaart in de hand dwinge wilde om haar horlogic, kleederen, en gereed geld over te geven, onder zwaare bedryging van haar te zullen vermoorden in het geval dat *zy* het minste straat gerucht maakte; in deeze zoo gevaarlyke nood, waar in geen spoedig ontzet te voorzien was, moest een party gekoosen worden, ook nam *zy* zonder lang beraad een besluit, welke haar aanvallers verbaasde, *zy* trok terstond van Leer, hieuv een van deeze pluggen een Oor af, en zig vervolgens tegen den andere welke den ingang van de deur bezet hield, gewent hebbende, deed *zy* hem met een verwonderenswaardige dapperheid te rug deinzen, waar door *zy* de weg van ontvluchting open kreeg: t'Huis komende verhaalde *zy* dat geval aan haar Meester, die haar vermaande zig voortaan voor zulke onvermakelyke ontmoetingen zorgvuldig te wagten.

Plantines, en de Vrouwelyke Sergeant verlieten *Madrit*, en begaven zig na het Leger in de *Neederlanden*, alwaar de Oorlogsvlam bereids uitgebarsten was. De Koningen van *Engeland* en *Vrankryk* geholpen door de Staatzuchtige *Bisschop* van *Munster* een der Doorsleepenste Prelaten van zyn Eeuw, besprongen met een zamengevoegde Macht het grondgebiet van de *Staten Generaal*, en overweldigde niet teegenstaande de aankomst van de Spaansche hulp Troupen in zeer korte tyd drie of vier voornaame Provintien van de *Republicq*.

Waarom Kersteman bij de aanvallers van de Republiek de vierde 'im Bunde', Keulen, weglaat, is niet duidelijk, evenmin als de reden waarom hij, in een noot bij "Den Oorlog die op handen was" (blz. 13), het alleen maar "waarschynelyk" noemt dat daarmee de oorlog van 1672 is bedoeld. Bij Munster plaatste hij een voetnoot over de beruchte bisschop, tevens wereldlijk heerser, van Munster: Men verhaald voor Waaragtig van deeze Bisschop van Munster, bekend onder de Naam van Baarentje van Galen, dat hy zig eenmaal te Utrecht onder een verbloemde naam bevond, alwaar men hem onder meer andere keurlyke Schilderyen van voornaame Meesters, zyne eige Beeltenis Geschildert met een Varkens-kop vertoonde; De Bisschop zonder zig hier over in 't minste te ontzetten, zei al Lachende dat het stuk fraay was, maar dat 'er nog iets aan ontbrak. Men vroeg hem waar in het gebrek van dat Schilderstuk dan bestond? Dat men dat Varken geen ring op de Snoet gezet heeft, om hem het krabben, en wroeten te beletten, en daar door te verhinderen dat hy in de Hoven zyner Nabuuren geen kwaat meer doet! gaf de Bisschop vervolgens heel geestig ten antwoord. Deze vredelievende bisschop Van Galen werd ook wel 'Bommen-Berend' genoemd.

Men was verwondert over het ondankbaar gedrag van den cer-genoemde Koning *Karel de Tweede*, ten opzichte van dat Gemeenebest, alwaar hy zedert de onthalzing van zyn Vader heuzelyk ontfangen en gekoesterd wierd, toen dien Vorst door den *Protector Olivier Cromwel*, en het Engelsche Volk uit zyn Land verdreeven, en van het recht der opvolging tot den Throon uitgesloten zynde, vervolgens elders als een Balling zwerven moest.

De teegenwoordigheid van den *Prins van Orange* als *Kapitein Generaal* van het Staten Leger bragt ondertusschen veel toe, om de zaken allengskens van gedaante te doen veranderen, en hoe zeer het geschapen stond dat het eerlang met de vryheid en onafhankelykheid van de *Republicq* gedaan zoude wezen, wierd het Oorlogstooneel ras op een andere Bodem overgebracht: Den Overste *Plantines* kweet zig in weerwil van de Vyandelyke Overmacht met

zyne onderhoorende troep Vrybuiters gedurende dien eerste Veldtocht, op een wyze dewelke alle denkbeelden te boven ging, en die het Vorstelyk Legerhoofd een hoog gevoelen van zyn Persoon, en het gevolg zyner verdere Oorlogsdaden deede opvatten, want behalven dat hy menigmaal verlooren sterktens stormenderhand heroverde, zoo deet hy de Vyanden alle mogelyke afbreuk, invoegen dat de zogenaamde Troup *Plantinianen* alleen uit de Contributiegelden haar bestaan vinden kon, zonder eenige soldy van de *Koning van Spanje* of de *Republicq van Holland* te genieten: *Lys Sint Mourel* die midlerwyl de post van Sergeant loffelyk waarnam, had zig op bevel van haar *Collonel* eenmaal met twaalf of veertien Infanteristen in een dik bewasschte Bosch in een hinderlaag gelegd, en by die geleegentheid een Officier en dertig Man van de Franschen na een kleine schermutzeling Krygsgevangen opgebracht. Dien eerste heldendaad van de gewaande *Mourello* wierd wel haast in 't gansche Leger ruchbaar, zoodanig, dat zulks ter Ooren van den *Prins van Orange* gekomen zynde, die Vorst haar een Luitenants plaats onder de Hollandsche Troupen aanbod; dog *zy* bedankte *Zyne Hoogheid* ditmaal voor dezen gunst, en besloot by *Plantines* te blyven.

Gedurende de tweede Veldtocht vielen meer aanmerkelyke zaken voor. *Boodegraaven* en *Swammerdam* door de Fransche Krygsbende ingenoomen, en bezet, was een verwoestend Tooneel van het wreevelzuchtig Oorlogsvolk geworden. Het belcidkundig gedrag van den Spaansche *Collonel Campo Plantines* bragt egter veel toe om de Vyanden het aanvolgende Jaar beide die plaatzen te doen ontruymen, als wanneer den *Kapitein Generaal* van het Hollands Leger opening krygende, zoo te zeggen met een hand vol Volk de Legerplaats by *Woerden* ging betrekken, en aldaar de Vyandelyke overmacht een geruymen tyd werkeloos hield. Deeze Heldhaftige *Prins* berusten enkel by die Krygskundige schikkingen niet, want na het voorbeeld van een Romeinsch Veldheer, besloot hy zyn Vaderland door een uiterste pooging te redden, uit het gevaar waar mede het bedreygt wierd; tot dat einde begaf hy zig met een vliegent Leger na *Duitschland*, en ondernam vervolgens het Beleg van *Bon*,

alwaar de Merkwaardige ontdekking van *Lys Sint Mourel* voorviel. Eer dat gebeurde was onze Vrouwelyke Sergeant een volmaakte Partygangster geworden, haare Strooperyen, en Oorlogsdaden te Velde verwonderde de ervaarenste Bevelhebberen, en trok de algemeene oplettendheid meer en meer tot haar Persoon: De Collonel *Plantines* gaf haar de toezegging van ze by de eerste promotie tot Officier onder zyne Vry-Compagnien te zullen bevorderen, en zy verdiende die belooning door haare getrouwe Diensten regtmatig. Ondertusschen waagde het de Stoute *Morello* zomtyds al te vermeetel, zy woonde de berugte aanslag by, die *Plantines* met drie hondert Man van zyn Vrybuyters op *Swammerdam* deed. Ingevolge het bepaald bevel van haar Overste ontfangen, moest zy met 22 Man een zekere enge weg bezetten, welke de aftogt ingeval van vlugting gemakkelyk maken kon, dog brandende van iever om met den Vyand handgemeen te raken, was zy weinig bedagt om die Last na te komen; *Morello* zonder de gevolgen te voorzien, drong met een verbaasde Heldenmoet de Stads Poort in, overweldigde de Wagt, en met de Sabel in de vuyst de straaften van *Swammerdam* door kruyzende, bragt zy'er met die geringe Manschap in den eerste opslag de schrik en verslagentheid. *Plantines* als een bedreeven Krygsman, maakte zig die voordeelige omstandigheid te nut, en geraakte met zyn overig volk in de Stad; daar ontstond toen een algemeene bloetvergieting die van weerskanten groot was. In het midden van het gevegt zag *Morello* een Soldaat welk een Vrouw die uit benaauwtheid met haar Kind op den arm uit haar Huis gelooopen was, bedreygde te doorsabelen. *Laat los honds vot!* riep ze hem met een vergramt gelaat toe, *wy moeten tegen geen Vrouwen, nog Kinderen vegten, maar tegen Mannen welke hen verweeren kunnen.* *Plantines* eenige buyt en gevangene gemaakt hebbende, trok met zyn Krygsbende af, maar de arme *Morello* die de aftogt vergeeten had, wierd afgesneeden en Krygsgevangen genoomen; men sloot haar in de eerste verwarring zoo lang in een leedig Huis op, met oogmerk om haar des avonds na elders over te brengen; dog zy vond middel om behendig te ontsnappen, en met een ongemeene

snelheid over de Stadsgragten gezwommen zynde, kwam zy ter Middernagt weder by de trouw van den Collonel *Plantines*, die haar in weerwil van de goede uitslag der zaaken wakker over haare Losheid berispten.

Het bleef daar niet by! De Partygangster *Mourello* te woelig van aart, en te kloekhartig van gemoet om met de armen over malkanderen te zitten, in het midden van een Veldtogt die ten aanzien van zulke gunstige beginzelen veel beloofde, vervolgde even oplettende, en werkzaam in de waarneming van haar Krygsplichten te wezen, zy betoonde door deze volvaardigheid niet te willen navolgen nog te gelyken zommige Zoonen van *Mars* van den hedendaagsche tyd, dewelke hen een Eer stellen om 's Lands Geld voor niemendal te trekken.

Men was door een Veldverspieder in 't zeekere onderrigt geworden, dat 'er na de kanten van *Overyssele* een Vyandelyk Convooy van Leefdogten, Geld, en Ammunitie onder dekking van een sterke party Fransche, en Munstersche Dragonders op weg was: terstond wierd aan den Collonel *Plantines*: en nog een Hollands Partyganger van weegen den *Prins* van *Orange* gelast om met alle de ligte Troepen van het Leger, en een detachement Grenadiers, dat Convooy op de hiel te volgen, en by agterhaaling op te ligten, *Lys Sint Mourel* denkende dat dit regt een kolfje na haar hand zou zyn, steeg manmoedig te Paard, en verzogt haar Meester, begreepen te mogen zyn onder het Corps dat de voorhoede uitmaakte; *Plantines* die de onderneemtheid, en onvervaardigheid van zyn gewaande Sergeant kon, en begrypende tot dien aanval brave Soldaaten nodig te hebben, bewilligde ligtelyk in dat verzoek. Men had het geluk om het Vyandelyk Convooy dat door agt hondert Mannen gedekt wierd te agterhaalen tusschen *Amersfoort* en *Nieuwkerk*. Zoo draa de Vyand bespeurde dat zy vervolgt, nagejaagt, en aangetast wierden, sneeden zy de Paarden strengen los, en formeerde van de Wagens een soort van *Waageburg* die ongenaakbaar geleck, en agter welke zy tot behoud van het Convooy een heevige tegenstand booden. De dappere *Morello* zonder zig in 't minst daar over te ontzetten, reed met

eenige Ruyters uit het gelid, *Allon Makkers! riép zy, zoo wy niet konnen doorbooren, zoo zullen wy over de Wagens heen ryden, gedenkt dat 'er Buit te halen is!* En inderdaad zonder te overdenken hoe roekeloos zy haar Leven door zulk een ongebruikelyk middel in de Waagschaal ging stellen, zoo begon zy op volle galop vlak op de *Waageburg* van welke zy hevig beschooten wierd aan te ryden, van de Negen Mannen die haar in die dolle aanval gevolgt waren, bleeven op staande voet vyf aan haar voeten dood, *Plantines* verwonderde hem naderhand grootelyks, dat zy niet alle omgekoomen waren. *Lys Sint Mourel* met haar vier overige makkers vielen vervolgens als razende Menschen op den hoop aan, en terwyl men van alle kanten op de *Waageburg* aandrong, en de Vyand zig in deeze soort van verschanzing in 't naauw zag, wierd de *Chamade* geslagen en alles op bescheidenheid overgegeven. Men geleyde het gansche Vyandelyk Corps nog 764 Man sterk gevangen na het Leger van *Prins Willem de Derde*, op wiens hooge last de Buyt verdeelt wierd, waar van de onverschrokke Vuur Heldin by na drie hondert Ducaaten voor haar aandeel bekwam, wordende dit haar voorbeeldeloos Heldendaad voor een Meesterstuk by de Legerhoofden uitgekreeuen.

In de laaste Veldtogt dewelke onder het beleid van den *Prins van Orange* volvoerd kwam te worden, geschiede de zoo vermaarde Beleggering van *Bon*, deeze stoute onderneeming verydelde eensklaps alle de Oogmerken der Vyanden: De overheerde Provintien wierden met eene ongeloovelyke verhaasting door de Franschen en Munstersche Troupen ontruimt. Het was voor dit roemrugtig Beleg alwaar de braave en wakkere *Collonel Campo Plantines* de Glorieuse Laurieren die hy 'er geplukt had, met de Dood bekogt, hy wierd op een morgen in de Loopgraven met een Kanon-kogel het Hoofd afgeschooten. *Zijne Hoogheid* gevoelig aangedaan over het verlies van zulk een beleitkundig Krygsman deed hem met luister begraven. *Lys Sint Mourel* die 'er het meest by verloor, was de eerste dagen onttroosbaar over zyn dood, zy zag haar zelve hier door versteeken van een Vriend, van een Beschermer, en van een Wel-

doender in een tyd dat ze hem 't meest benodigt had, nadien den Overleeden *Collonel* kortelings te voore van het Spaansche Hof een Commissie van Luitenant voor de Sergeant *Morello* verzogt had, waar op dagelyks het besluit van *Madrit* verwacht wierd. Ondertusschen besloot deeze moedige Amazoone by de eerst voorvallende algemeene Stormlooping de Dood van haren wel-doender te zullen wreken; dog terwyl een ongeluk zelden alleen komt, zoo gebeurde het dat zy zig in een aanval op de buitenposten der Vyanden zoo onvoorzigtig en wanhoopend gedroeg, dat zy twee gevaarlyke wonden in de borst bekwam, en vervolgens in het Hospitaal ter geneesing overgebracht wordende, aldaar door een Geneesheer voor een Vrouwspersoon ontdekt wierd.

Onmiddelyk geraakte de ontdekking aangaande de kunne van onze Vrouwelyke Partygangster Wereltkundig door het gansche Leger, een ygelyk bevlytigde zig om die beruchte Heldin welke in het gewaad van Onderofficier zoo veel van haar had doen spreken, te zien, en de Spaansche Troup *Plantinianen* by welke zy bemind en ontzien was geweest, weergalmde toen nog meer, wegens de Heldendaden welke zy haar verscheydemaale hadde zien verrigten; zoo draa dit koddig geval ter Ooren van den *Prins* van *Orange* kwam, gebood hy, dat men haar uit het Hospitaal na een naburig Dorp moest overbrengen, en zorgvuldig oppassen, *Lys Sint Mourel* verbleef daar tot zy genas. Kort na de overgaaf van *Bon* ontbood dien Edelmoedige Vorst haar in 't hooftquartier, *Dappere Lys* zei hy, *gy hebt ons als Manspersoon zulke groote diensten gedaan, dat gy verdient dat men u als Vrouwspersoon beloont.* Zy beantwoorde den *Prins* vrymoedig, *Dat het haar speet dat zy ontdekt was, want dat zy haare Levensdagen gaarne in den Krygsdienst zou hebben willen verslyten.* ZYNE HOOGHEID om haare onvoorbeeldelyke kloekmoedigheid te vergelden, gaf haar een Acte ingevolgen van welke zy met een Jaarlyks Pensioen van twee hondert guldens gedurende haar Leven beschonken wierd. Een Jaar daar na trouwde zy met *Jacob Wyerman*, een Kok of zoo zommige meenen een Lyfknecht van zyn beroep, met welke zy een Ordinaris te *Breda* opregte, en ter

gedagtenis van haare weldoender de *Collonel Plantines*, deed zy haar Zoon de naam van *Jacob Campo Wyerman* voeren.